

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Сумський державний педагогічний університет
імені А. С. Макаренка
Навчально-науковий інститут фізичної культури
Кафедра теорії та методики спорту

ОСНОВИ АРБІТРАЖУ У ФУТЗАЛІ

Суми
Вид-во СумДПУ імені А. С. Макаренка
2021

УДК 796.332.065(072.057.875)

О-75

Рекомендовано до друку вченою радою Навчально-наукового інституту фізичної культури (протокол № 5 від 20 грудня 2021 р.) Сумського державного педагогічного університету імені А. С. Макаренка.

Укладачі:

Кравченко І. М. – Заслужений тренер України, старший викладач кафедри теорії та методики спорту ННІФК СумДПУ імені А. С. Макаренка

Міщенко О. В. – доцент кафедри теорії та методики спорту ННІФК СумДПУ імені А. С. Макаренка

Лапицький В. О. – Заслужений тренер України, доцент кафедри теорії та методики спорту ННІФК СумДПУ імені А. С. Макаренка

Гладов В. В. – Заслужений тренер України, старший викладач кафедри теорії та методики спорту ННІФК СумДПУ імені А. С. Макаренка

Ратов А. М. - доцент кафедри теорії та методики спорту ННІФК СумДПУ імені А. С. Макаренка

Рецензенти:

Чхайло М. Б. – Заслужений працівник фізичної культури і спорту України, Заслужений тренер України, доцент кафедри теорії та методики спорту ННІФК СумДПУ імені А. С. Макаренка

Рибалко П. Ф. – доктор педагогічних наук, доцент кафедри теорії та методики фізичної культури ННІФК СумДПУ імені А. С. Макаренка

О-75 Основи арбітражу у футзалі: методичні рекомендації / [уклад.: І. М. Кравченко, О. В. Міщенко, В. О. Лапицький, В. В. Гладов, А. М. Ратов]. Суми: Вид-во СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2021. – 42 с.

У методичних рекомендаціях представлено правила арбітражу у футзалі, що забезпечує належну підготовку студентів групи підвищення спортивної майстерності з футзалу під час навчального процесу у ЗВО.

Методичні рекомендації призначені студентам спеціальності 017 Фізична культура і спорт, викладачам спеціалізованих навчальних закладів, вчителям фізичної культури.

ЗМІСТ

ВСТУП	4
Майданчик для гри	6
М'яч	8
Гравці	8
Тривалість матчу	12
Початок та поновлення гри	13
М'яч у грі та не у грі	14
Визначення результату матчу	15
Поза грою	15
Фоли та неналежна поведінка	15
Вільний і штрафний удари	18
Набрані порушення	21
6-метровий удар	23
Удар з бокової лінії	24
Вкидання від воріт	26
Кутовий удар	27
Арбітри	28
Розташування арбітрів	31
Список використаної літератури	39

ВСТУП

Підготовка студентів спеціалізованих навчальних закладів галузі фізична культура і спорт повинна здійснюватись за всіма напрямками, одним з яких є підготовка суддів, здатних вміло трактувати правила свого виду спорту для забезпечення якісної змагальної боротьби між суперниками.

Футзал – спортивна гра, у якій приймає участь велика кількість учасників з кваліфікацією від аматорів-новачків, до спортсменів-професіоналів. Зростання числа масових змагань вимагає значного збільшення кількості футзальних арбітрів, а головне, підвищення якості їх підготовки. Усе це свідчить про актуальність проблеми підготовки суддів з цього виду спорту під час навчального процесу в закладах вищої освіти.

Програма з дисципліни «Підвищення спортивної майстерності у футзалі» не передбачає досконалого вивчення студентами навичок суддівства змагань у якості арбітра на майданчику. Однак для належного опанування майбутньою професією фахівця галузі фізична культура та спорт це є необхідною умовою, що і визначає актуальність цієї методичної розробки.

Представлені методичні рекомендації призначені для того, щоб студенти здобули основи арбітражу, де метою є досягнення єдності і послідовності в діях між усіма арбітрами (два арбітри у полі, третій арбітр, хронометрист) і доповнили набутий ними раніше певний суддівський досвід. Арбітрам надається право стежити за тим, щоб гра проходила у рамках «Правил гри у футзал», де вони повинні підтримувати баланс у належній поведінці як гравців, так і тренерів під час напружених ситуацій, яких доволі багато під час поєдинку. Для цього і використовується механіка арбітражу, тобто система взаємодій арбітрів, розроблена для полегшення виконання ними своєї роботи на майданчику. Вона призначена для того, щоб допомогти суддям займати найкращі позиції, які дозволяють, при невиконанні гравцями правил гри, приймати вірні рішення.

Представлений матеріал розширить знання студентів у таких темах, як «правила гри у футзал», «методика арбітражу», «футзальна термінологія і жести

арбітрів", що надасть можливості розширити їхні знання та здобути практичні навички проведення змагань у футзалі.

МАЙДАНЧИК ДЛЯ ГРИ

Поверхня майданчика повинна бути безпечна для гри. Майданчик повинен бути прямокутним та розмічений суцільними лініями шириною 8 см. Дві довгі лінії, які обмежують майданчик для гри, називаються боковими лініями і мають мінімальну довжину 25 м та максимальну 42 м. Дві коротші лінії називаються лініями воріт і мають мінімальну довжину 16 м та максимальну 25 м (рис. 1).

Майданчик для гри розділяється на дві половини за допомогою середньої лінії, яка з'єднує середні точки двох бокових ліній.

Центральна позначка радіусом 6 см відмічає середину середньої лінії. Навколо неї проводиться коло радіусом 3 м.

За межами майданчика в 5 м від кутової площі і під прямим кутом до лінії воріт та відокремленою від неї проміжком 5 см повинна бути проведена позначка, щоб гравці команди, які захищаються, відходили на цю відстань при кутовому ударі.

Ширина цієї позначки становить 8 см та довжина 40 см.

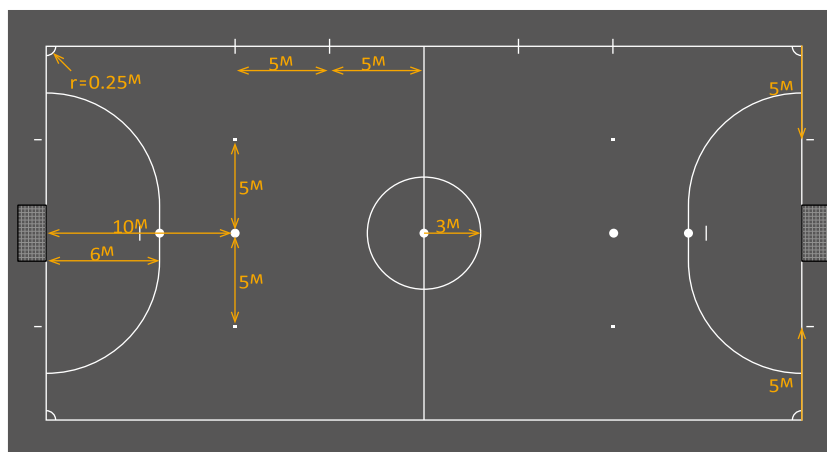

Рис.1. Розміри майданчика.

Штрафна площа. Дві уявні лінії довжиною 6 м проводяться із зовнішньої сторони кожної стійки воріт під прямим кутом до лінії воріт; з кінців цих ліній із зовнішнього боку стійок проводяться чверті кіл, кожна радіусом 6 м у напрямку до найближчої бокової лінії. Верхні частини кожної чверті кола з'єднуються

відрізком довжиною 3,16 м, проведеним паралельно до лінії воріт між стійками. Площа, обмежена цими лініями і лінією воріт, називається штрафною площею.

У кожній штрафній площі наноситься позначка на відстані 6 м від середньої точки між стійками воріт і рівновіддалена від них. Це кругла відмітка радіусом 6 см.

У штрафному майданчику, на відстані 5 м від позначки 10 м, потрібно зробити додаткову позначку (лінію) для того, щоб воротарі, які захищаються, дотримувались цієї відстані, коли призначений штрафний удар, починаючи з шостого накопиченого фолу кожної команди в кожному таймі (ШУПШФ). Ця позначка робиться шириною 8 см і довжиною 40 см.

10-метрова позначка. Друга позначка наноситься на відстані 10 м від середньої точки між двома стійками воріт та рівновіддалена від них. Це кругла відмітка радіусом 6 см.

Дві додаткові позначки, відповідно на відстані 5 м зліва та праворуч від позначки 10 м, повинні бути зроблені на майданчику, щоб вказати мінімальну відстань, яку повинні дотримуватися гравці, коли удар виконується з 10-метрової позначки. Це круглі відмітки радіусом 4 см кожна.

Уявна лінія, що проходить через ці позначки, на відстані 10 м від та паралельно лінії воріт, позначає межу площини, де, якщо в ній вчинено фол ШУПШФ, команди можуть вибрати між пробиттям ШУПШФ з 10-метрової позначки або з місця, де було вчинено порушення.

Ворота. Посередині кожної лінії воріт встановлюються ворота. Ворота складаються з двох вертикальних стійок, розташованих на однаковій відстані від кутів майданчика та з'єднаних угорі горизонтальною поперечиною.

Відстань (по внутрішньому вимірюванню) між стійками становить 3 м, а відстань від нижнього краю поперечини до поверхні майданчика становить 2 м.

Обидві стійки та поперечина мають однакову ширину та глибину 8 см. Сітки повинні бути виготовлені з пеньки, джуту, нейлону або інших схвалених матеріалів та прикріплюються до задньої частини поперечини та стійок

відповідними засобами. Вони повинні бути належним чином закріплені та не повинні заважати воротарю.

Стійки воріт та поперечини, за кольором, можуть бути різного кольору.

Ворота повинні мати стабілізуючу систему, яка запобігає їх перекидання. Вони не повинні прилягати до землі, але повинні мати належну вагу ззаду, щоб дозволяти воротам помірно рухатися, не загрожуючи безпеці учасників.

М'ЯЧ

М'яч повинен:

- мати форму сфери;
- бути виготовленим зі шкіри або іншого придатного (схваленого) матеріалу;
- мати довжину окружності не більшу 64 см і не менше 62 см;
- мати вагу на початку матчу не більше 440 г та не менше 400 г;
- мати тиск, у межах 0,6 – 0,9 атм (600 – 900 г/см²) на рівні моря.

М'яч не повинен мати перший відскік нижче ніж 50 см та вище ніж 65 см при падінні з висоти 2 м.

ГРАВЦІ

Матч проводиться за участю двох команд, кожна з яких складається не більше ніж з п'яти гравців, один з яких є воротарем. Матч не може розпочатися, якщо будь-яка з команд складається менше ніж з трьох гравців. Матч припиняється, якщо в одній з команд залишилося менше трьох гравців на майданчику. Кількість замін, які можуть бути використані під час матчу, не обмежена. **Заміна** може бути виконана в будь-який час, незалежно від того, знаходиться м'яч в грі чи ні.

Зміна воротаря:

- будь-який запасний може помінятися місцями з воротарем, не інформуючи арбітрів та не чекаючи зупинки матчу

- будь-який гравець може помінятися місцями з воротарем. Однак гравець, який міняється місцями з воротарем, повинен зробити це під час зупинки гри і поінформувати арбітрів до виконання зміни

- гравець чи запасний гравець, який змінює воротаря, повинен одягнути футболку, одного кольору з футболкою воротаря, під своїм номером, нанесеним зі сторони спини.

Екіпірування гравців. Гравець не повинен використовувати обладнання у своїй екіпіровці або носити будь-що, що становить небезпеку. Обов'язкове екіпірування гравця включає наступні окремі предмети:

- футболка з рукавами;
- шорти – воротарю дозволяється носити штани;
- гетри-тейп або подібний матеріал, що накладений або натягнутий зверху, повинен бути такого самого кольору, як і та частина гетрів, на яку його накладають або яку він перекриває;

- щитки – мають бути виготовлені з відповідного матеріалу і прикриватися гетрами;

- взуття.

Кольори екіпіровки.

- Дві команди повинні носити екіпіровку таких кольорів, яка відрізняється одна від одної, а також арбітрів та їх асистентів;

- Кожен воротар повинен носити екіпіровку такого кольору, яка відрізняє його від інших гравців, арбітрів та їх асистентів;

- Якщо футболки обох воротарів однакового кольору і жоден з них немає можливості одягти футболку іншого кольору, арбітри дають дозвіл на початок гри.

Манишки. Манишка одягається поверх футболки, щоб відокремити запасного гравця. Манишка повинна відрізнятися по кольору від футболок обох команд та манишок команди-суперника.

Нумерація на формі гравців. Нумерація гравців, зазвичай, становить від 1 до 15, при цьому номер 1 відведений для воротаря (жест арбітра - рис. 2 - рис. 9).

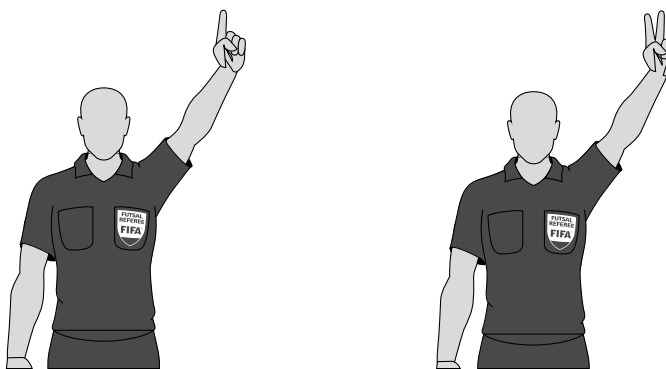

Рис. 2. Номер гравця – 1. Номер гравця – 2.

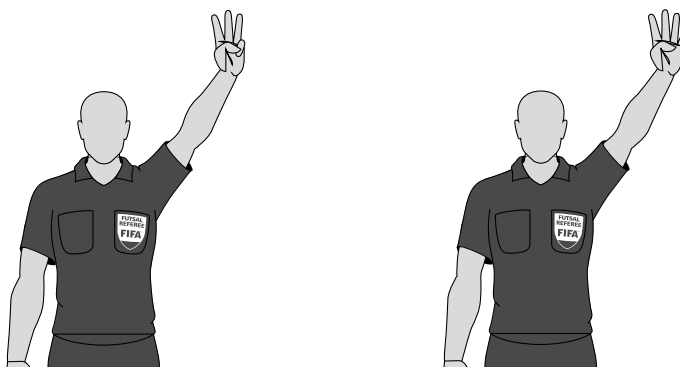

Рис. 3. Номер гравця – 3. Номер гравця – 4.

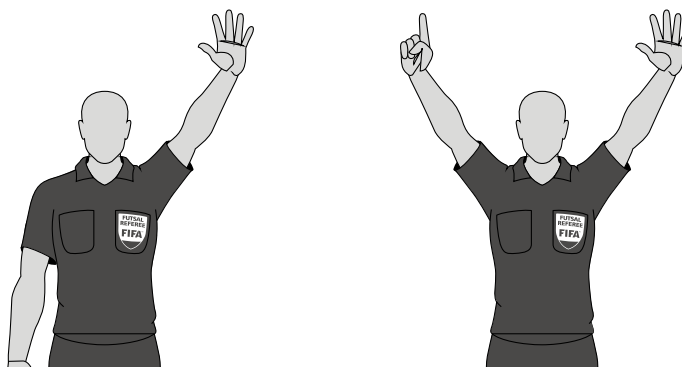

Рис. 4. Номер гравця – 5. Номер гравця – 6.

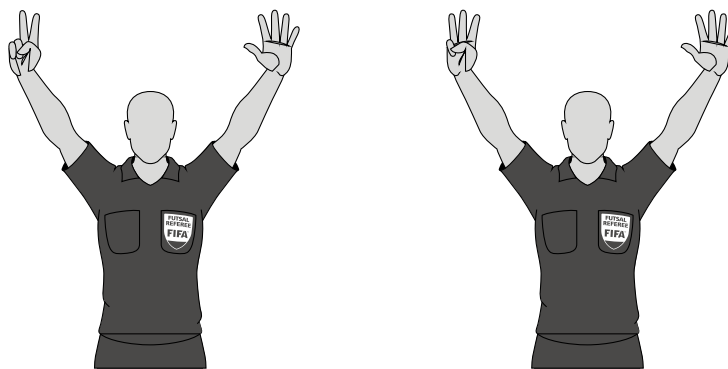

Рис. 5. Номер гравця – 7. Номер гравця – 8.

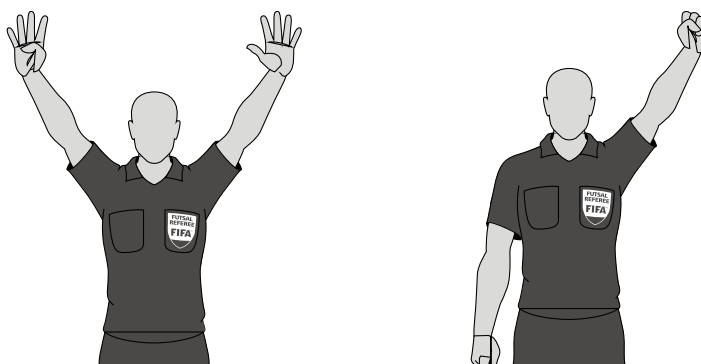

Рис. 6. Номер гравця – 9. Номер гравця – 10.

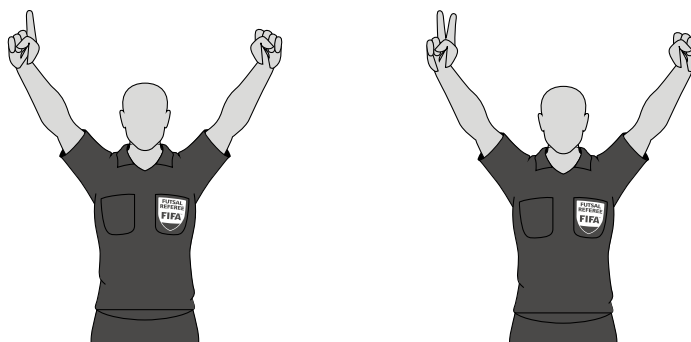

Рис. 7. Номер гравця – 11. Номер гравця – 12.

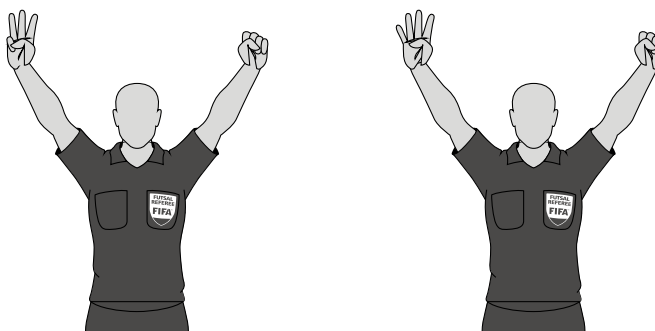

Рис. 8. Номер гравця – 13. Номер гравця – 14.

Рис. 9. Номер гравця – 15.

ТРИВАЛІСТЬ МАТЧУ

Матч триває два рівних тайми по 20 хвилин ігрового часу. Команди мають право на 1-хвилинну перерву (тайм-аут) в кожному таймі, де жест арбітра вказаний на рис 10. Команда, яка не попросила тайм-аут в першому таймі, має право тільки на один тайм-аут у другому таймі. Тайм-аути **Рис. 10.**

Жест арбітра «Тайм-аут».

не надаються у додатковий час, якщо такий призначений. Гравці мають право на перерву між таймами, яка не повинна перевищувати 15 хвилин.

Якщо призначений додатковий час, то перерва між таймами додаткового часу не надається: команди міняються половинами ігрового майданчика, а офіційні представники та запасні гравці змінюють лави.

ПОЧАТОК ТА ПОНОВЛЕННЯ ГРИ

Початковий удар є способом початку гри. Штрафні або вільні удари, 6-метрові удари, удари з бокової лінії, вкидання від воріт, кутові удари є іншими способами поновлення гри. Спірний м'яч є способом поновлення гри, коли арбітри зупиняють гру.

1. Початковий удар. Процедура.

- Підкидається монета і команда, яка виграє жереб, обирає або які ворота вона атакує під час першого тайму, або право здійснити початковий удар.
- Команда, яка обирає, які ворота вона буде атакувати у першому таймі, виконує початковий удар (жест арбітра – рис. 11) на початку другого тайму.

Рис.11. Жест арбітра «Початковий удар».

- У другому таймі команди міняються воротами та атакують ворота суперника.
- У перерві кожна команда змінює лаву запасних так, щоб їхня лава була навпроти власної половини майданчика.
- Всі гравці, за виключенням гравця, який виконує початковий удар, повинні розташовуватися на власних половинах майданчика.
- Гравці команди, що не виконує початковий удар, повинні розташовуватись на відстані, щонайменше 3 м від м'яча, доки він не ввійде у гру.
- М'яч має лежати нерухомо на центральній позначці.
- Арбітр зі сторони лав запасних сигналізує, що початковий удар може бути виконаний, сигналом його/її свистка.
- М'яч ввійшов у гру, коли, після удару ногою, він очевидно рухається.
- Гол, забитий у ворота суперника з початкового удару, буде зарахований.
- Якщо м'яч потрапляє у ворота команди гравця, який виконував початковий удар, призначається кутовий удар на користь суперника.

Порушення та санкції

- Якщо гравець, який виконував початковий удар, вдруге торкнеться м'яча перш, ніж до нього торкнеться інший гравець, призначається вільний удар або, за порушення у вигляді гри рукою, призначається штрафний удар.

У випадку будь-якого іншого порушення, процедури виконання початкового удару, початковий удар повторюється.

2 Спірний м'яч. Процедура

- Спірний м'яч розігрується для воротаря команди, що захищається, у власній штрафній площі, якщо у момент зупинки гри м'яч перебував у штрафній площі; або останнє торкання до м'яча відбулось у штрафній площі.

- В усіх інших випадках, один з арбітрів розіграє спірний м'яч для одного з гравців команди, яка останнім торкнулась м'яча у місці, в якому його останній раз торкнувся гравець, стороння особа або офіційна особа матчу.

- Всі гравці (обох команд) повинні перебувати на відстані щонайменше 2 м від м'яча до того часу, поки він не увійде в гру.

- М'яч вважається у грі в той момент, коли він торкається майданчика.

М'ЯЧ У ГРІ ТА НЕ У ГРІ

М'яч не у грі. Вважається, коли:

- він повністю перетнув лінію воріт або бокову лінію по поверхні або по повітрю;

- гра була зупинена арбітрами;
- він торкнеться стелі.

М'яч у грі. М'яч весь час знаходиться у грі, коли він відскакує від офіційної особи матчу та коли він відскакує від стійки або поперечини воріт та залишається на майданчику.

ВИЗНАЧЕННЯ РЕЗУЛЬТАТУ МАТЧУ

Зарахування голу. Гол зараховується, коли м'яч повністю перетинає лінію воріт між стійками та поперечиною, за умови, що команда, яка забиває м'яч, не скоїла порушення.

Команда переможець. Команда, яка забила більшу кількість голів протягом матчу є переможцем. Якщо дві команди забивають однакову кількість голів, або не забивають взагалі, матч завершився внічию.

ПОЗА ГРОЮ

У футзалі положення “поза грою” немає.

ФОЛИ ТА НЕНАЛЕЖНА ПОВЕДІНКА

Гравець, який зробить один з наступних порушень, повинен бути покараний штрафним ударом, який виконується гравцем протилежної команди з місця, де відбулося порушення:

- а) вдарить чи спробує вдарити суперника ногою;
- б) перекине суперника, тобто звалить або спробує звалити його підніжкою або нахилившись перед ним, або за ним;
- в) стрибне на суперника;
- г) грубо або небезпечно нападе на суперника;
- д) штовхне суперника ззаду;
- е) вдарить чи спробує вдарити суперника або плюне в нього;
- ж) затримає суперника;
- з) штовхне суперника;
- і) штовхне суперника плечем;
- к) зробить підкат при спробі зіграти в м'яч, коли м'яч у грі, або спробує зробити підкат під суперника (відбір м'яча в підкаті);
- л) зіграє в м'яч рукою, тобто зупине, вдарить або штовхне м'яч рукою (це не відноситься до воротаря, що знаходиться в межах свого штрафного майданчика своєї команди).

Якщо одне з вище перерахованих порушень навмисне зробить гравець команди, що захищається в межах штрафного майданчика, атакуюча команда отримує право на 6-метровий удар. При цьому не має значення, де знаходився м'яч в момент порушення, аби він був у грі.

Гравець, який зробить одне з наступних порушень, повинен бути покараний вільним ударом, який пробивається з місця, де відбулося порушення:

1) зіграє, на думку арбітра, небезпечно. Наприклад, спробує вдарити по м'ячу ногою в той час, коли він знаходиться в руках у воротаря;

2) не володіючи м'ячем, буде навмисно блокувати суперника, тобто переміщатися між ним і м'ячем або ставати на шляху суперника так, щоб перешкоджати його просуванню;

3) атакує воротаря, за винятком тих випадків, коли він знаходиться за межами штрафного майданчика своєї команди;

4) будучи воротарем:

а) викине м'яч рукою або вдарить ногою, а потім знову торкнеться до нього або контролюватиме м'яч руками, отримавши його від свого партнера по команді;

б) торкається або контролює м'яч руками або ногами більше 4 секунд на своїй половині майданчика;

в) після кидка від воріт отримає м'яч від партнера по команді, якщо при цьому м'яч не торкнувся суперника.

Гравець повинен бути попереджений (жест арбітра – рис. 12), якщо він:

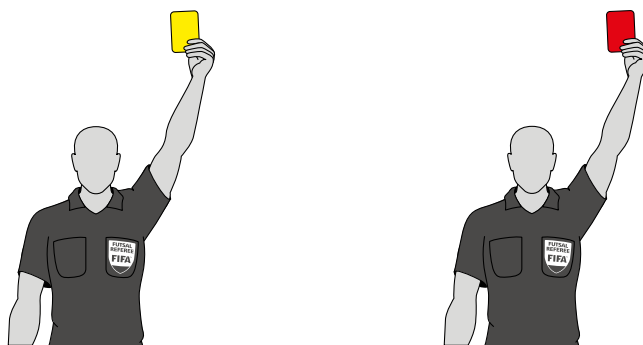

Рис. 12. Попередження (жовта картка) Вилучення (червона картка)

- а) під час заміни під час гри виходить на майданчик до того, як гравець, якого він заміняє, повністю покинув її або виходить на майданчик поза зоною заміни;
- б) систематично порушує правила гри;
- в) словами або жестами висловлює демонстративну непогодженість з якимось рішенням арбітра;
- г) допускає неспортивну поведінку.

За будь-яке із зазначених порушень, якщо воно за своїм характером не заслуговує серйознішого покарання, гравець, крім попередження, карається вільним ударом, який пробивається гравцем протилежної команди з місця, де відбулося порушення. Якщо це порушення відбулося у межах штрафного майданчика порушника, вільний удар виконується з 6-метрової лінії штрафного майданчика з найближчої до місця порушення точки.

Гравець повинен бути вилучений з майданчика (жест арбітра – рис. 12), якщо він, на думку арбітра:

- 1) винен у серйозному порушенні правил;
- 2) поводить неспортивно;
- 3) допускає образливі вирази;
- 4) отримавши попередження, допускає порушення, що заслуговує другого попередження.

Якщо, на думку арбітра, гравець рухається до воріт суперника і має реальну можливість забити м'яч, а суперник атакував його з порушенням правил, тобто таким порушенням, яке карається штрафним ударом (або пенальті), то гравець повинен бути вилучений з поля за серйозне порушення правил гри.

Якщо, на думку арбітра, польовий гравець, зігравши в своїй штрафній площі рукою, позбавляє суперника явної можливості забити м'яч, він повинен бути вилучений за серйозне порушення правил гри. У разі видалення гравець не має права брати участь у грі і знаходиться на лаві запасних. Покарана команда може відновити склад після закінчення 2 хвилин, якщо при цьому не був забитий гол.

У останньому випадку дотримуються таких правил:

а) якщо команда, яка має 5 гравців, забиває гол, то один з гравців команди, що грає в меншості (4 гравці), повертається на майданчик;

б) якщо в одній команді 5 гравців грають проти 4 або 3 гравців і перша забиває гол команда, яка грає в меншості, то вона має право випустити на поле тільки одного гравця;

в) якщо команди мають по 3 гравця і забивається гол, обидві команди залишаються у тих самих складах;

г) якщо команда, яка грає в меншості, забиває гол, то число гравців в командах не змінюється.

Гравець, який виходить на поле замість вилученого, може увійти в гру, тільки отримавши дозвіл арбітра в разі, коли м'яч вийшов з гри.

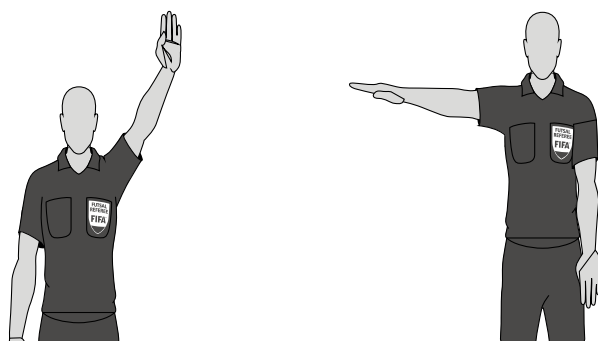
Якщо гра була спеціально зупинена для видалення гравця з поля за порушення, передбачене Правилами, і при цьому не відбулося ніякого іншого порушення, вартото іншого покарання, то вона поновлюється вільним ударом, який пробивається гравцем протилежної команди з місця, де відбулося порушення. У тому випадку, якщо це порушення відбулося в межах штрафного майданчика порушника, вільний удар виконується з 6-метрової позначки штрафного майданчика, з найближчої до місця порушення точки.

ВІЛЬНИЙ І ШТРАФНИЙ УДАРИ

Для того, щоб відрізнити вільний удар від штрафного, арбітр, призначивши вільний удар, повинен підняти руку вгору над головою (жест арбітра - рис. 13) і не опускати її до тих пір, поки удар не буде виконано і м'яч при цьому не торкнеться когось із гравців або не вийде з гри.

Рис. 13. Вільний удар.

Штрафний удар (жест арбітра - рис. 14) відрізняється від вільного тим, що при штрафному ударі м'яч, безпосередньо забитий у ворота покараної команди, зараховується, а

Рис. 14. Штрафний удар/шестиметровий.

при вільному ударі зараховується в тому випадку, якщо м'яч після удару, до того як попасти у ворота, торкнувся будь-кого з гравців.

При виконанні штрафного або вільного удару всі гравці протилежної команди повинні перебувати на відстані не менше 5 метрів від м'яча до тих пір, поки він не увійде у гру.

Якщо гравець протилежної команди до удару наблизиться до м'яча на відстань менше 5 метрів, то арбітр повинен забезпечити виконання штрафного або вільного удару при умовах, які регламентуються правилами (аж до вимоги повторити удар).

У момент виконання штрафного або вільного ударів м'яч повинен лежати нерухомо. Гравець, який вдарив по м'ячу, не має права торкатися його знову до тих пір, поки до м'яча не торкнеться або не зіграє ним який-небудь інший гравець.

Покарання:

а) якщо гравець, який виконав штрафний удар, повторно торкнеться м'яча раніше іншого гравця, то арбітр повинен зупинити гру і призначити вільний удар (див. рис. 12), який пробивається гравцем протилежної команди з місця, де відбулося повторне торкання;

б) якщо штрафний або вільний удар не виконується більш ніж 4 секунд (жест арбітра - рис. 15), то арбітр повинен призначити вільний удар в протилежну сторону.

Крім того, принаймні один з арбітрів повинен чітко показувати відлік 4-х секунд: при наступних поновленнях гри:

- кутові удари;
- удари з бокової лінії;
- вкидання від воріт;
- коли воротар контролює м'яч на власній половині майданчика.

Арбітри не виконують відлік 4-х секунд при наступних поновленнях гри:

- початковий удар;
- 6-метровий удар.

Відлік 4-х секунд

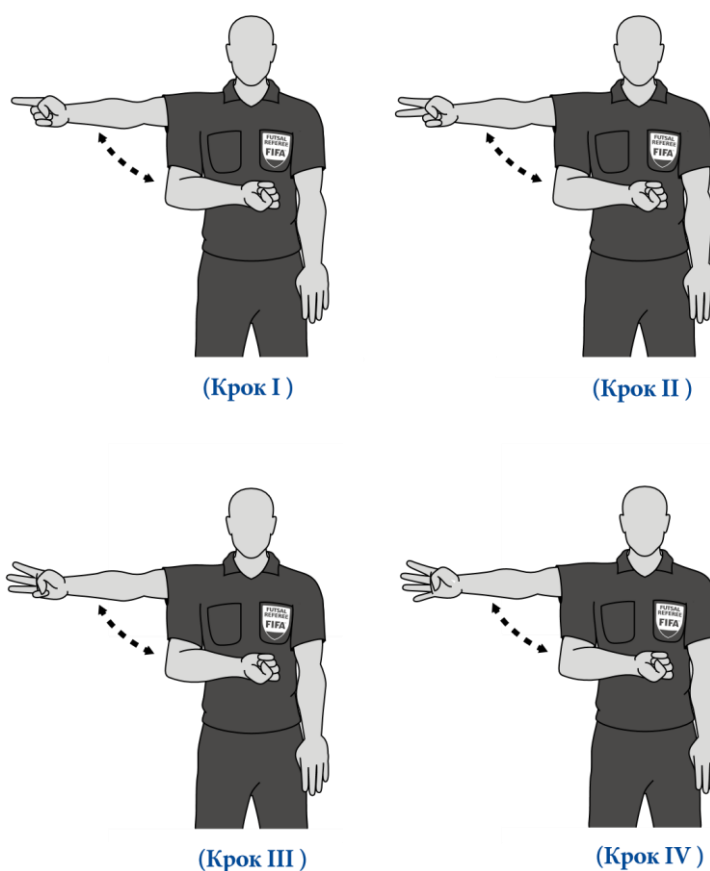

Рис. 15. Жест арбітра «Відлік 4-х секунд».

НАБРАНІ ПОРУШЕННЯ

1. Набрані порушення відносяться до всіх порушень, про які йдеться в правилах. Коли команда набирає п'ять порушень (жест арбітра - рис.16), за які призначаються штрафні удари, до уваги беруться тільки ці порушення. При пробитті штрафного удару може бути забитий гол, який буде зарахований.

Рис. 16. П'ятий накопичений фол.

2. Штрафні удари, призначені за перші п'ять порушень в кожному таймі, можуть бути захищені стінкою.

3. Починаючи з шостого накопиченого фолу кожною командою в кожному таймі (ШУНШФ) (табл. 1), «стінка», як засіб захисту від удару, не дозволяється:

а) гравці, крім воротаря, який захищається, і гравця, що виконує удар, який призначається тренером, залишаються на майданчику, але за уявною лінією, тобто лінією м'яча, паралельної лінії воріт і за штрафним майданчиком;

б) воротар залишається в своєму штрафному майданчику, але не ближче 5 метрів від м'яча;

в) гравці команди суперника також повинні знаходитися в 5 метрах від м'яча і не повинні заважати гравцеві, що виконує удар. Ніхто з гравців не повинен пересікати уявну лінію, поки м'яч не буде рухатися;

г) гравець, який виконує удар, б'є по м'ячу з намірами забити гол, і не повинен пасувати м'яч іншому гравцеві;

д) коли удар виконаний, ніхто з гравців не може торкатися м'яча, поки його не торкнеться воротар, або м'яч не відскочить від стійки або поперечини воріт, або не покине майданчик;

е) удар не може бути виконаний з відстані менш ніж 6 метрів від лінії воріт (Правило «Штрафний і вільний удари»). Якщо порушення, яке в звичайних умовах призводить до вільного удару, сталося в штрафному майданчику, удар призначається з 6 метрів в точці, найближчій до місця порушення;

Таблиця 1

Дії та результат після пробиття дабл-пенальті (ШУПШФ)		
Порушення	М'яч проходить у ворота	М'яч не проходить у ворота
Недотримання відстані гравцем команди, що атакує	Удар повторюється	Вільний удар на користь команди, що захищається
Недотримання відстані гравцем команди, що захищається	Гол	Удар повторюється і вноситься попередження гравцю команди, що захищається
Порушення з боку воротаря	Гол	Удар повторюється і вноситься попередження воротарю
М'яч направлено назад	Вільний удар на користь команди, що захищається	Вільний удар на користь команди, що захищається
Оманливі рухи	Вільний удар на користь команди, що захищається і вноситься попередження гравцю, що виконував удар	Вільний удар на користь команди, що захищається і вноситься попередження гравцю, що виконував удар
Гравець, якого не визначили, виконує удар	Вільний удар на користь команди, що захищається і вноситься попередження гравцю, що виконував удар	Вільний удар на користь команди, що захищається і вноситься попередження гравцю, що виконував удар
Воротар і гравець, що виконує удар одночасно, вчинили порушення	Вільний удар на користь команди, що захищається і вноситься попередження гравцю, що виконував удар	Удар повторити і вноситься попередження воротарю і гравцю, що виконував удар

ж) після п'ятого порушення правил будь-якою командою наступне порушення на своїй половині або на половині суперника перед уявною лінією, паралельної середньої лінії, але проходить через позначку 10-метрового удару, то призначається з цієї точки майданчика 10-метровий удар;

з) якщо призначається додатковий час, всі набрані порушення другого тайму продовжують накопичуватися в додатковий час.

Покарання

За будь-яке порушення даного правила:

- а) командою, що захищається - удар повторюється, якщо не був забитий гол;
- б) атакуючою командою - якщо удар виконаний іншим гравцем і гол забитий, то він анулюється, а удар перебивається;
- в) гравцем, який виконує удар після того, як м'яч увійшов у гру, - гравець протилежної команди отримує право на вільний удар з тієї точки, де сталося порушення.

6-МЕТРОВИЙ УДАР

6-метровий удар призначається за порушення, що карається штрафним ударом, і яке було скоєне гравцем у власній штрафній площі або за межами майданчика в результаті ігрових дій, як зазначено Правилком «Фоли та неналежна поведінка» (табл. 2).

М'яч може бути забитий у ворота безпосередньо з 6-метрового удару.

Таблиця 2

Дії та результат виконання 6-метрового удару		
Порушення	М'яч проходить у ворота	М'яч не проходить у ворота
Порушення відстані гравцем атакуючої команди	Удар повторюється	Вільний удар на користь команди, що захищається
Порушення відстані гравцем команди, що захищається	Гол	Удар повторюється і вноситься попередження гравцю команди, що захищається
Порушення з боку воротаря	Гол	Удар повторюється і вноситься попередження воротарю
М'яч спрямований назад	Вільний удар на користь команди, що захищається	Вільний удар на користь команди, що захищається
Оманливі рухи	Вільний удар на користь команди, що захищається і	Вільний удар на користь команди, що захищається і вноситься попередження гравцю, що виконував удар

	вноситься попередження гравцю, що виконував удар	
Не визначений гравець, який виконує удар	Вільний удар на користь команди, що захищається і вноситься попередження гравцю, що виконував удар	Вільний удар на користь команди, що захищається і вноситься попередження гравцю, що виконував удар
Воротар і гравець, що виконує удар одночасно, вчинили порушення	Вільний удар на користь команди, що захищається і вноситься попередження гравцю, що виконував удар	Удар повторити і вноситься попередження воротарю і гравцю, що виконував удар

УДАР З БОКОВОЇ ЛІНІЇ

Удар (стопую) м'яча з бокової лінії (жест арбітра - рис. 17) виконується одним із суперників гравця, який останнім торкнувся м'яча, коли м'яч повністю перетнув бокову лінії по поверхні або повітрю, або торкається стелі, коли він у грі.

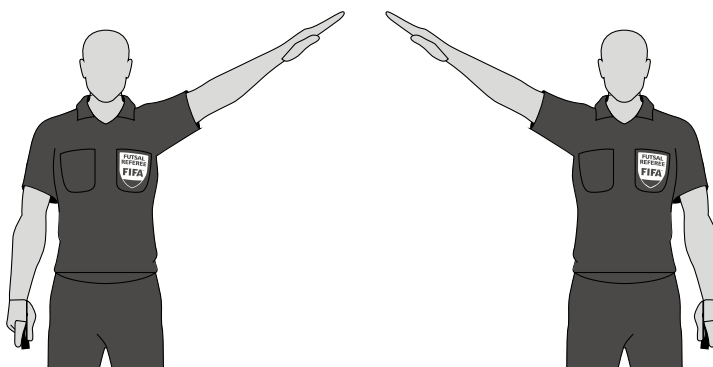

Рис. 17. Удар з бокової лінії (Спосіб 1) (Спосіб 2)

Гол не може бути безпосередньо зарахований після удару з бокової лінії:

- Якщо м'яч потрапляє у ворота команди суперника - призначається удар від воріт.

- Якщо м'яч потрапляє у ворота гравця команди, яка виконувала удар з бокової лінії - призначається кутовий удар.

Процедура

На момент звільнення від м'яча:

- м'яч повинен нерухомо стояти на боковій лінії, де він залишив межі майданчика або найближчій точці, де він торкнувся стелі;
- усі суперники повинні стояти на відстані щонайменше 5 м від місця, де виконується удар з бокової лінії.

М'яч ввійшов у гру, коли, після удару ногою, він очевидно рухається.

М'яч повинен бути введений в гру протягом 4-х секунд після того, як команда буде готова ввести м'яч в гру або арбітр подає сигнал, що команда готова ввести м'яч в гру.

Гравець, який виконує удар, не повинен знову торкатись м'яча, доки його не торкнеться інший гравець.

Порушення та санкції

Якщо після введення м'яча в гру, гравець, який виконував удар, повторно торкається м'яча до того, як його торкнеться інший гравець, призначається вільний удар. Якщо гравець скоює порушення, граючи рукою:

- призначається штрафний удар;
- призначається 6-метровий удар, якщо це порушення скоює гравець у власній штрафній площі, у випадку, якщо це порушення скоює воротар - призначається вільний удар.

За будь-яке інше порушення процедури виконання удару, удар з бокової лінії виконується гравцем команди суперника.

ВКИДАННЯ ВІД ВОРИТ

Вкидання від воріт (жест арбітра - рис. 18) призначається, коли м'яч повністю перетинає лінію воріт по поверхні або в повітрі, останнім торкнувшись гравця команди, яка атакує, і гол не був зарахований.

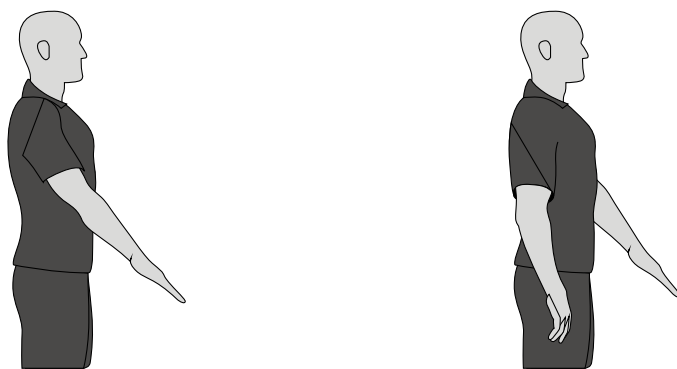

Рис.18. Вкидання від воріт (Спосіб 1) (Спосіб 2)

Гол не може бути забитий безпосередньо вкиданням від воріт. Якщо м'яч потрапляє у ворота команди, яка виконувала вкидання від воріт, то призначається кутовий удар на користь команди суперників. Якщо м'яч потрапляє у ворота команди суперника, призначається вкидання від воріт на користь команди суперника.

Процедура

- М'яч вкидається чи випускається з будь-якого місця в межах штрафної площі воротарем команди, яка захищається.
- М'яч знаходиться в грі, коли воротар його кинув або випустив з рук і м'яч очевидно рухається.
- М'яч повинен увійти в гру протягом 4-х секунд після того, як команда буде готова ввести м'яч в гру.
- Суперники повинні розташовуватись за межами штрафної площі, доки м'яч не увійде в гру.

Порушення та санкції

Якщо після введення м'яча в гру воротар, який виконував вкидання, торкається м'яча знову, перед тим, як його торкнеться інший гравець, призначається вільний удар; якщо воротар скоює порушення граючи рукою:

- призначається штрафний удар;
- призначається вільний удар, якщо порушення було скоєне в штрафній площі.

Якщо гравець входить у штрафну площу до того, як м'яч увійде в гру, і скоює порушення, або суперник скоює порушення проти нього, вкидання від воріт повторюється і порушник може бути попереджений або вилучений в залежності від характеру порушення.

КУТОВИЙ УДАР

Кутовий удар (жест арбітра - рис. 19) призначається, коли м'яч повністю перетинає лінію воріт по поверхні, або в повітрі, останнім торкнувшись гравця команди, яка захищається, і гол не був забитий.

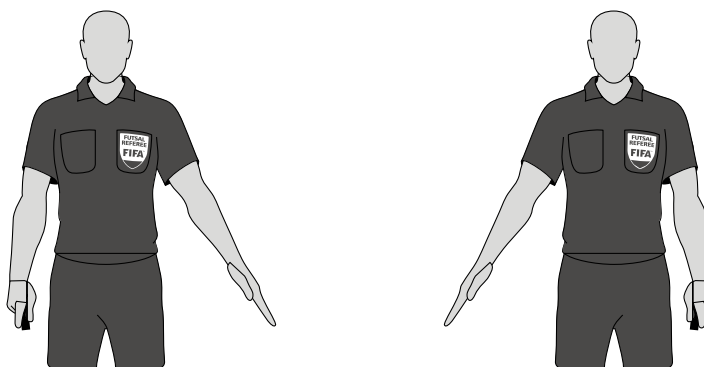

Рис. 19. Кутовий удар (Спосіб 1) (Спосіб 2)

Гол може бути забитий безпосередньо з кутового удару, але тільки у ворота команди суперника. Якщо м'яч потрапляє у ворота команди гравця, який виконує кутовий удар, то призначається кутовий удар на користь команди суперника.

Процедура

- М'яч повинен бути введений в гру протягом 4-х секунд після того, як команда буде готова ввести м'яч в гру або поки арбітр не подасть сигнал, що команда готова ввести м'яч в гру.
- Суперники повинні залишатись на відстані щонайменше 5 м від кутової площі, допоки м'яч не увійде в гру.

Порушення та санкції

- Якщо після того, як м'яч введений в гру, гравець, який виконував кутовий удар, повторно торкається до м'яча, перед тим як його торкнеться інший гравець, призначається вільний удар;

- якщо гравець скоює порушення, граючи рукою - призначається штрафний удар;

- призначається 6-метровий удар, якщо гравець зіграв рукою у власній штрафній площі, за винятком випадків, коли це порушення було скоєно воротарем. У такому випадку призначається вільний удар.

АРБІТРИ

Для проведення кожної офіційної гри призначається арбітр. Його повноваження і права, надані йому правилами гри, вступають в силу з моменту прибуття його до місця змагань і закінчуються з моменту його від'їзду. Під час матчу право арбітру накладати стягнення поширюється і на порушення, вчинені в той момент, коли гра була тимчасово припинена, і м'яч вийшов з гри. Рішення арбітру за всіма пунктами, пов'язаним з грою, є остаточними, оскільки від них залежить результат матчу.

Арбітр:

- а) зобов'язаний стежити за суворим дотриманням правил гри;
- б) повинен утриматися від покарання гравців в тих випадках, коли, на його думку, зупинка гри дасть певну перевагу команді, яка провинилася;
- в) повинен зафіксувати всі інциденти, що мали місце до, під час і після матчу;
- г) повинен вести хронометраж гри, якщо немає спеціального арбітру;
- д) має право на власний розсуд зупиняти гру при будь-якому порушенні правил, а також, якщо вважатиме за потрібне, тимчасово перервати або зовсім припинити її через несприятливі або небезпечні погодні умови, втручання глядачів або з якої-небудь іншої причини. У разі припинення гри арбітр повинен скласти докладний рапорт з викладом всіх обставин і в встановлений положенням про змагання термін відправити його в організацію, що проводить змагання;
- е) з моменту свого виходу на майданчик має право винести попередження будь-якому гравцеві, винному в порушенні правил або неспортивній поведінці,

і, якщо гравець продовжує вести себе недисципліновано, відсторонити його від подальшої участі в грі. У таких випадках прізвище винного гравця і причина накладеного на нього покарання про стягнення заносяться до протоколу матчу, який в термін, встановлений положенням про змагання, відсилається в організацію, що проводить змагання;

ж) не повинен дозволяти нікому, крім гравців і другому арбітру, виходити на майданчик без свого дозволу;

з) повинен зупинити гру, якщо, на його думку, гравець отримав серйозну травму, запропонувати в найкоротший термін винести потерпілого за межі майданчика і негайно відновити гру в разі незначної травми. Не слід зупиняти гру, поки м'яч не вийде з гри, і не слід надавати допомогу безпосередньо на майданчику гравцеві, який в змозі самотійно дістатися до бічної лінії або лінії воріт;

і) повинен видалити з поля будь-якого гравця, який, на його думку, грубо поводить, винен у серйозному порушенні правил або допускає образливі і нецензурні вислови;

к) дає сигнал до відновлення гри після кожної її зупинки;

л) приймає самотійне рішення про відповідність м'яча, наданого для проведення матчу, вимогам правил.

Другий арбітр

На допомогу арбітру призначається другий арбітр, який рухається по протилежному від нього боку майданчика і повинен сигналізувати арбітру:

а) яка зі сторін повинна виконати кутовий удар, удар від воріт або удар біля бокової лінії;

б) повинен допомагати арбітру проводити гру згідно з правилами і, якщо не ведеться хронометраж, повинен здійснювати контроль за 2-хвилинним періодом гри у меншості.

Арбітр-хронометрист

Для проведення гри назначається арбітр-хронометрист. Він повинен розташовуватися за межами поля навпроти середньої лінії. У його обов'язки входить:

- а) вмикати свій хронометр після введення м'яча в гру, кидка від воріт, кутового, вільного, штрафного і 6-метрового ударів, закінчення тайм-ауту, удару з бокової лінії;
- б) зупиняти хронометр, коли м'яч виходить з гри;
- в) здійснювати контроль за 2-хвилинним періодом гри в меншості.

Арбітр-хронометрист повинен мати відповідний хронометр, який надається федерацією або клубом, на майданчику якого проводиться матч.

Сигнали арбітра та інших офіційних осіб матчу

Арбітри повинні застосовувати перераховані сигнали, розуміючи, що більшість сигналів повинні демонструватися лише одним із арбітрів, але один сигнал повинен бути поданий обома арбітрами одночасно.

РОЗТАШУВАННЯ АРБІТРІВ

1. Розташування, коли м'яч у грі

Рекомендації:

- Гра повинна проходити в просторі між арбітром і другим арбітром, де арбітри повинні використовувати діагональну систему.
- Розташування із зовнішньої сторони бокової лінії паралельно їй дозволяє легко тримати в полі зору гру та іншого арбітра.
- Арбітр, найближчий до ігрового епізоду («Зона дії», тобто зона, де знаходиться м'яч в будь-який момент), повинен бути в полі зору іншого арбітра, і останній повинен зосередитись на контролі над «зоною без м'яча» (місце, де м'яч знаходиться не в той момент, але там, де можливе порушення або фол).
- Один із арбітрів повинен бути достатньо близько до ігрового епізоду, не заважаючи йому.
- Арбітри виходять на майданчик тільки з метою кращого огляду гри.

- "Те, що необхідно бачити" - це не завжди спостереження в безпосередній близькості від м'яча. Арбітри повинні також звертати увагу на:
- агресивні дії окремих гравців без м'яча;
- можливі порушення в штрафній площі, до якої наближається гра;
- порушення, що відбулися після виконаної передачі м'яча;
- наступна фаза гри.

2. Загальне розташування під час матчу

- Рекомендовано, щоб один із арбітрів повинен перебувати на одній лінії чи позаду з передостаннім гравцем команди захисту або з м'ячем, якщо він ближче до лінії воріт, ніж передостанній гравець команди, що захищається.

Арбітри повинні завжди розташовуватися обличчям до майданчика.

Один із арбітрів повинен контролювати "зону дії", інший - "зону без м'яча".

3. Вкидання м'яча воротарем

Один із арбітрів повинен зайняти позицію на лінії з воротарем та контролювати, чи не торкається він/вона м'яча вдруге після того, як ввів його в гру, або своїми руками чи кистями поза межами штрафної площі, а також веде відлік часу володіння м'ячем воротарем.

Таку ж саму позицію повинен зайняти один із арбітрів при вкиданні від воріт. Відлік чотирьох секунд розпочнеться, якщо воротар знаходиться у власній штрафній площі. Воратар, який перебуває за межами своєї площі, може бути попереджений за затримку поновлення гри.

Після того, як воротар вкинув м'яч, арбітри займають відповідні позиції для контролю матчу.

4. Ситуації "гол/не гол"

Коли забивається гол та немає сумніву в цьому, арбітр і другий арбітр повинні встановити візуальний контакт, і арбітр, найближчий до столу хронометриста, повинен показати обов'язковим жестом хронометристу і третьому арбітру номер гравця, який забив гол.

Якщо гол був забитий, але гра продовжена, оскільки ситуація була незрозумілою, арбітр, який знаходиться ближче до м'яча, дає свисток, щоб

привернути увагу іншого арбітра, після чого арбітр, найближчий до столу хронометриста, повинен обов'язковим жестом показати хронометристу і третьому арбітру номер гравця, який забив гол.

Коли команда грає з “п'ятим польовим” воротарем, третій арбітр повинен надавати допомогу арбітрам на майданчику, займаючи позицію на лінії воріт команди, яка грає з “п'ятим польовим” воротарем, щоб мати кращий огляд в ситуаціях “гол/не гол”.

5. Розташування в ситуаціях, коли м'яч не у грі

Найкраща позиція - це та, з якої арбітр може прийняти правильне рішення та мати оптимальний кут огляду гри та гравців. Всі рекомендації щодо розташування базуються на ймовірності, яку необхідно коригувати, використовуючи конкретну інформацію про команди, гравців та події в ході матчу до цього моменту.

Позиції, пропоновані на наступних схемах, є основними. Деякі з них є для арбітрів рекомендованими, інші є обов'язковими. Термін "зона" покликаний підкреслити, що кожна рекомендована позиція насправді є зоною, перебуваючи в якій арбітр з більшою ймовірністю діє більш ефективно. Зона може бути більшою, меншою або інших обрисів залежно від обставин.

6. Розташування при особливих сценаріях

1. Розташування - початковий удар (рис. 20)

При кожному початковому ударі, один з арбітрів повинен розташовуватися на боковій лінії, там, де знаходяться зони замін, 1 м вздовж середньої лінії на стороні команди, що виконує удар, щоб контролювати виконання початкового удару відповідно до встановленої процедури.

Другий арбітр повинен бути на одній лінії з передостаннім захисником команди, яка не виконує початковий удар.

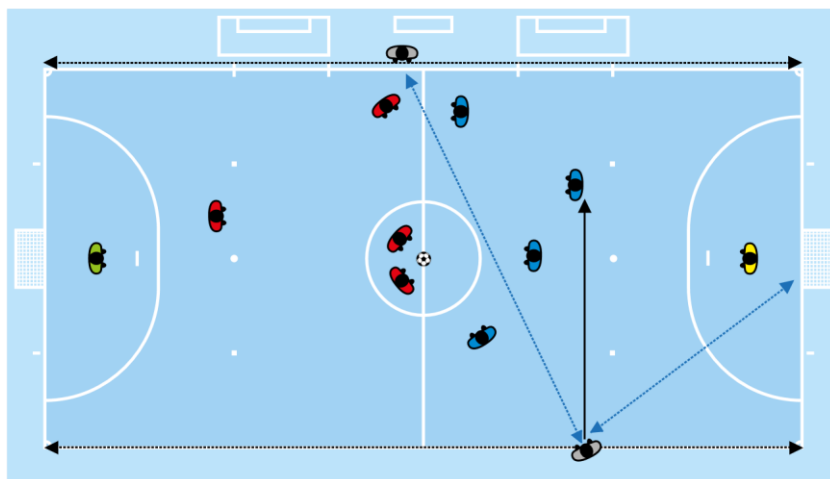

Рис. 20. Розташування арбітрів під час початкового удару.

2. Розташування - вкидання від воріт (рис. 21)

1. Один із арбітрів у першу чергу повинен контролювати, чи знаходиться м'яч в штрафній площі. Якщо м'яч знаходиться не в штрафній площі, то арбітр може почати відлік чотирьох секунд, якщо він вважає, що воротар готовий виконати кидок від воріт або з тактичних міркувань зтягує підбір м'яча.
2. Як тільки м'яч знаходиться в штрафній площі, один із арбітрів повинен зайняти позицію на лінії з воротарем, щоб контролювати готовність воротаря ввести м'яч у гру і суперники поза межами штрафної площі, крім того він веде відлік чотирьох секунд, незалежно від того чи почав він відлік згідно з попереднім пунктом чи ні.
3. Нарешті, арбітр, який контролював виконання кидка від воріт, повинен зайняти сприятливу для контролю гри позицію, яка в будь-якому випадку є пріоритетною.

4. Розташування – штрафний чи вільний удар (рис. 23)

При штрафному або вільному ударах арбітр займає позицію на боковій лінії, найближчу до місця виконання удару та контролює, щоб м'яч був правильно встановлений, а також стежить за можливими порушеннями Правил гравцями під час виконання удару. Інший арбітр повинен зайняти позицію на лінії з передостаннім захисником або на лінії воріт, яка є пріоритетною в будь-якому випадку. Обидва арбітри повинні бути готові супроводжувати м'яч та рухатись вздовж бокової лінії в напрямку кутового сектора, якщо штрафний удар виконаний у напрямку воріт, і вони не розташовуються на лінії воріт.

Рис. 23. Розташування арбітрів під час штрафного чи вільного удару.

5. Розташування - 6-метровий удар (рис. 24)

Один із арбітрів розташовується на лінії 6- метрової позначки, на відстані приблизно в 5 м від неї і контролює, щоб м'яч був правильно встановлений, визначає гравця, який виконує удар, і стежить за можливими порушеннями встановленої відстані гравцями під час виконання удару. Він не дозволяє виконання удару, доки не переконається, що всі гравці розташовуються правильно за допомоги іншого арбітра, якщо це необхідно. Інший арбітр розташовується на перетині лінії воріт та штрафної площі. Якщо воротар команди, що захищається не дотримується вимог Правила 14 до виконання

удару, і гол не був забитий, то арбітр дає свисток, щоб призначити повторний удар з 6-метрової позначки.

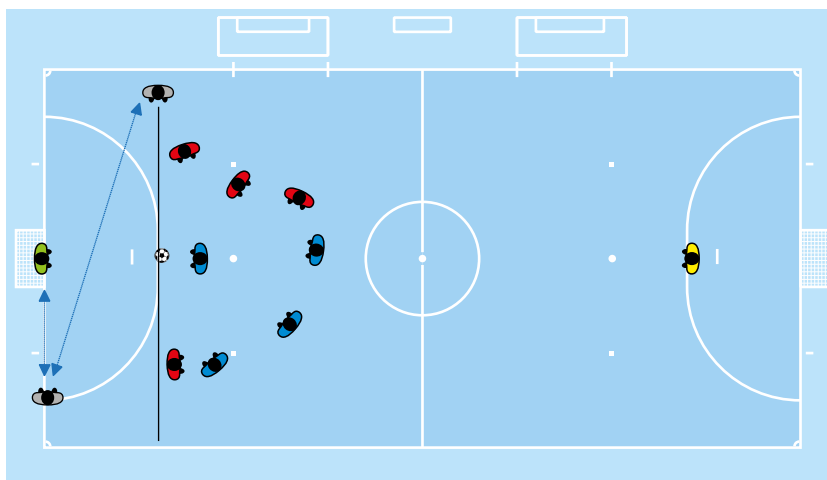

Рис. 24. Розташування арбітрів під час 6-метрового удару.

6. Розташування – ШУНШФ з 10-метрової позначки (рис. 25)

Один із арбітрів займає позицію на лінії позначки всередині штрафного майданчика із зазначенням мінімальної відстані 5 м від 10-метрової позначки, яку повинен дотримуватися воротар, як зазначено у Правилі 1. Цей арбітр контролює, щоб м'яч був правильно встановлений та визначає гравця, який виконує удар. Стежить за порушеннями встановленої відстані гравцями під час виконання удару. Він не дозволяє виконання удару, доки не переконається, що всі гравці розташовуються правильно за допомоги іншого арбітра, якщо це необхідно. Інший арбітр повинен розташовуватися на перетині лінії воріт та штрафної площі та визначає взяття воріт. Якщо воротар команди, що захищається, не дотримується вимог Правил до виконання удару, і гол не був забитий, то арбітр дає свисток, щоб призначити повторний ШУШПФ.

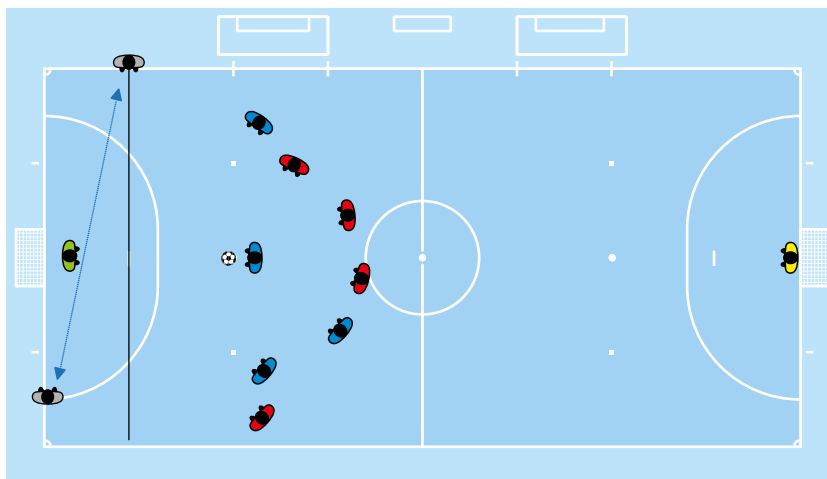

Рис. 25. Розташування арбітрів під час ШУНШФ з 10-метрової позначки.

7. Розташування – ШУНШФ не з 10-метрової позначки (рис. 26)

Один із арбітрів займає позицію на лінії м'яча, контролює, щоб м'яч був правильно встановлений та визначає гравця, який виконує удар. Стежить за порушеннями встановленої відстані гравцями під час виконання удару. Він не дозволяє виконання удару, доки не переконається, що всі гравці розташовуються правильно за допомоги іншого арбітра, якщо це необхідно. Інший арбітр повинен розташовуватися на перетині лінії воріт та штрафної площі та визначає взяття воріт. Якщо воротар команди, що захищається не дотримується вимог Правил до виконання удару, і гол не був забитий, то арбітр дає свисток, щоб призначити повторний ШУНШФ.

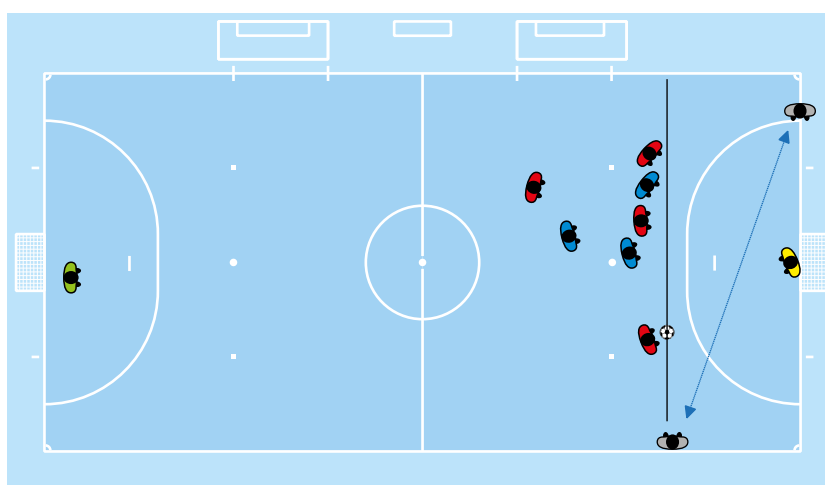

Рис. 26. Розташування арбітрів під час ШУНШФ не з 10-метрової позначки.

8. Розташування - удар з бокової лінії (рис. 27)

При ударі з бокової лінії поблизу кутової площі команди, що атакує, найближчий арбітр, повинен знаходитися приблизно у 5 м від місця, де має бути виконаний удар. З цієї позиції він контролює правильність виконання удару згідно процедури і розташування захисників щонайменше на 5 м від бокової лінії. Інший арбітр, займає позицію на цьому ж краю майданчика, але з іншої сторони, на перетині бокової та лінії воріт. З цієї позиції він спостерігає за м'ячем і поведінкою гравців.

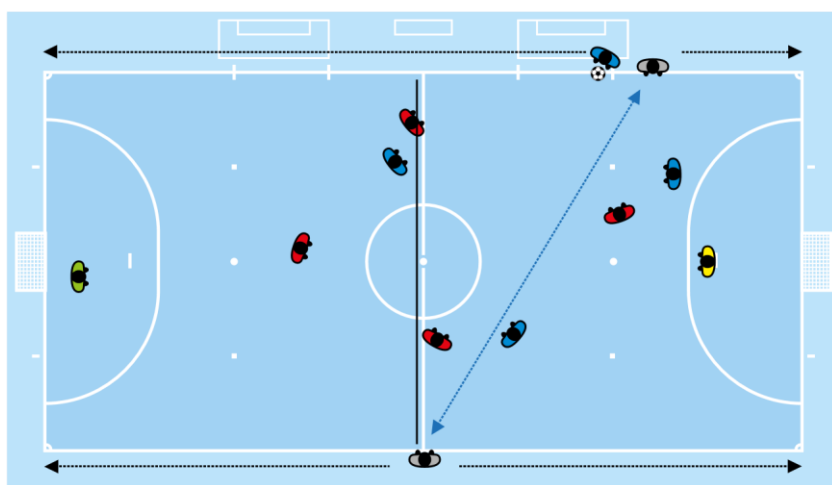

Рис. 27. Розташування арбітрів під час удару з бокової лінії.

Список використаної літератури

1. Вережкин М.П. Мини-футбол на уроке физической культуры [Текст]: Уч.-методич. пособие / М.: ТВТ Дивизион, 2006. 96 с.
2. Кузнецов А.А. Организационно-методическая структура учебно-тренировочного процесса в футбольной школе. III этап (13-15 лет) М.: Олимпия, Человек, 2007. 312 с.
3. Максименко И.Г., Папаика В.А. Оптимизация процесса подготовки футболистов. Луганск: Альма-Матер, 2003. 352 с.
4. Матвеев Л.П. Основы общей теории спорта и системы подготовки спортсменов. К.: Олимпийская литература, 1999. 317 с.
5. Методические рекомендации и технические инструкции арбитрам и делегатам украинских соревнований по футзалу / В.И. Братусь, С.Г. Лисенчук, Н.Ф. Пovyсший, В.В. Кузьменко, В.Н. Дараган. Киев, 2006. 32 с.
6. Мини-футбол (футзал): примерная программа для детско-юношеских спортивных школ, специализированных детско-юношеских школ олимпийского резерва [Текст] / С.Н. Андреев, Э.Г. Алиев, В.С. Левин, К.В. Еременко. М.: Советский спорт, 2010. 96 с.
7. Платонов В.Н. Система подготовки спортсменов в олимпийском спорте . К.: Олімпійська література, 2004. 808 с.
8. Портных Ю. И. Спортивные игры и методика преподавания: Учебник для пед. фак. институтов физ. культуры / Под. ред. Ю. И. Портных. Изд. 2-е, перераб. и доп. М.: ФиС, 1996.
9. Футбол: навчальна програма для дитячо-юнацьких спортивних шкіл, спеціалізованих дитячо-юнацьких шкіл олімпійського резерву та шкіл вищої спортивної майстерності / О.С. Бобарико, В.І. Гончаренко, П.М. Дуніхін та ін. К.: Федерація футболу України, Республіканський науково-методичний кабінет Державного комітету України з питань фізичної культури і спорту, 2003. 72 с.

10. Футзал: навчальна програма для дитячо-юнацьких спортивних шкіл / В.І. Воронова, В.І. Гончаренко, В.М. Дараган, В.В. Ніколаєнко. Київ, 2015. 132 с.
11. Футзал. Правила гри 2020/21. Київ: Українська Асоціація футболу, 2020. 152 с.

Навчальне видання

Основи атбітражу у футзалі

Методичні рекомендації до вивчення дисципліни «Підвищення спортивної майстерності з футзалу» (для студентів спеціальності 017 Фізична культура і спорт)

Укладачі:

Кравченко Ігор Миколайович
Міщенко Олександр Володимирович
Лапицький Віталій Олександрович
Гладов Володимир Васильович
Ратов Анатолій Максимович

Суми: СумДПУ, 2021 р.

ДК № від 2021 р.

Відповідальний за випуск: Скиба О.О.

Комп'ютерний набір і верстка Лапицька Н.І.

Коректор

Здано в набір 18.06.2021. Підписано до друку 23.06.2021.

Формат 60x84/16. Гарн. Times. Друк ризогр.

Папір друк. Умовн. друк. арк. 2,5. Обл. вид. арк. 1.

Тираж 50 прим. Вид №

СумДПУ ім. А.С.Макаренка

40002, м.Суми, вул. Роменська, 87

Виготовлено на обладнанні СумДПУ імені А.С. Макаренка. Зам. №